

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ АНГЛОМОВНОЇ КАЗКИ

Даний матеріал наводиться в демонстративних цілях. Через це файл не відображає повний обсяг роботи. Для отримання цілісної інформації по цій чи іншій роботі звертайтеся до менеджерів сайту

kursach.in.ua

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ДИСКУРС АНГЛОМОВНОЇ КАЗКИ	6
1.1. Змістове наповнення терміну «дискурс англомовної казки»	6
1.2. Специфіка стилю англомовної казки	9
1.3. Типологізація казок	10
РОЗДІЛ 2 СПЕЦИФІКА ДИСКУРСУ АНГЛОМОВНОЇ КАЗКИ	16
2.1. Композиційна побудова англомовної казки.....	16
2.2. Характерні мовні засоби створення імен казкових персонажів.....	20
2.3. Лінгвокультурний простір англійської літературної казки	Ошибка!
Закладка не определена.	
РОЗДІЛ 3 ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ АНГЛОМОВНОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КАЗОК.....	22
3.1. Порівняння англійської казки з українською	22
3.2. Сучасна специфіка перекладу українських народних казок англійською мовою	24
3.3. Особливості стилістичних засобів та емоційного забарвлення лексики українських та англомовних казок.....	24
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

ВСТУП

Актуальність теми. Британська казкова традиція містить багату спадщину фольклорних образів, народного гумору, незвичайних пригод, чарівних подій. Вона бере початок у кельтській міфології й разом з тим пов'язана численними нитками споріднення з європейським фольклором. За час самостійного існування британські казки стали носіями національної самосвідомості, своєрідним узагальненням британського духу й образу думки. Поетичне сприйняття світу, особливості мови, моральні ідеали багатьох поколінь англійських письменників і поетів виховувалися саме британським фольклором – образним, ліричним, безтурботним, веселий і шляхетний у своїй простоті; особлива роль у цьому процесі належить народним казкам.

Казка є найбільш поширеним видом усної народної творчості з домінуючою естетичною функцією, яка відрізняє її від інших усних оповідань, де головною виступає інформативна функція. Казка – це символ культури, твір, колективно створений певною нацією, в якому відображено її духовний стан, моральність, звичаї і традиції [4, с. 8]; це спосіб функціонування фольклорної культури в різні історичні періоди, усвідомлення специфіки національного розуміння навколишньої дійсності, духовних цінностей народу, історії, традицій, вірувань та ідеалів [17, с. 89].

Казка була об'єктом дослідження багатьох вчених. Особливу увагу вивченню лінгвокультурних особливостей текстів англійських казок приділяли В.Я. Проп, І.В. Арнольд, А.П. Єфімов; специфіку структурно-семантичної організації художнього тексту британської літературної казки вивчали Ю.А. Лотман, І.Ю. Мауткіна, Є.Д. Нефьодова; когнітивно-дискурсивні особливості лексики англійської побутової казки досліджувала Ю.В. Мамонова; лінгвостилістичні особливості чарівної англійської казки висвітлювалися в роботах Є.Р. Корнієнко; англійські казки в

етнолінгвістичному аспекті розглядала О.О. Плахова; англomовний казковий дискурс аналізувала Н.А. Акименко; гендерну концептосферу британського казкового дискурсу характеризувала М.В. Дьоміна. Однак, незважаючи на велику кількість дослідників, поняття дискурсу є багатовимірним явищем, тому нині існує ще чимало питань, пов'язаних з англomовним казковим дискурсом, що не досліджені повною мірою.

Одним з таких питань виступає розгляд англomовного казкового дискурсу у контексті лінгвокультури.

Виходячи із вищезазначеного, **метою** нашої роботи є дослідження англomовного казкового дискурсу на прикладі англійських літературних казок.

Із поставленої мети ми можемо сформулювати наступні **завдання**:

- Розібратися у основних поняттях («дискурс», «казка», «дискурс англomовної казки» тощо)

- З'ясувати специфіку стилю англomовної казки

- Дослідити види та типи казок

- Проаналізувати композиційну побудову англomовних казок

- Знайти характерні мовні засоби створення імен казкових персонажів

- Описати лінгвокультурний простір англійської літературної казки

- Порівняти англійську та українську казку, знайти спільне та різне

- Виділити специфіку перекладу українських народних казок англійською мовою

- Показати особливості стилістичних засобів та емоційного забарвлення лексики українських та англomовних казок

Об'єктом дослідження виступає дискурс англomовної казки.

Предметом дослідження є лінгвокультурні особливості дискурсу англomовної казки.

Методи нашого дослідження – теоретичні (аналіз, синтез та узагальнення) та практичний метод аналізу літератури.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розширенні поняття лінгвокультурного дискурсу англomовної казки. Також, у роботі присутній новітній розгляд українських народних казок в англomовній інтерпретації з виділенням нових елементів.

Практичне значення одержаних результатів заключається в тому, що напрацьовані в роботі матеріали, можна використовувати як під час лекційних виступів викладачів, так і доповнити ними науковий доробок праць в напрямку вивчення англomовних казок.

Склад дипломної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Обсяг роботи становить 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ДИСКУРС АНГЛОМОВНОЇ КАЗКИ

1.1. Змістове наповнення терміну «дискурс англомовної казки»

В останні роки, коли розвиток комунікативної лінгвістики довів необхідність міждисциплінарного синтезу ідей, розроблених у мовознавстві, соціології, психології, етнографії, фольклористиці, філософії та культурології, термін «дискурс» вийшов за межі лінгвістики тексту. Для всебічного аналізу процесу спілкування, зокрема й фольклорного, комунікативної взаємодії індивідуумів уже недостатньо вивчення лише мови як системи знаків. У межах цього напрямку досліджується мовна взаємодія адресанта й адресата, а не лише висловлювання окремого суб'єкта.

В першу чергу зауважимо, що натепер не існує єдиного визначення поняття «дискурс», що охоплює всі контексти його вживання. Ф.С. Бацевич визначає дискурс як «сукупність мовленнєво-мисленнєвих дій комунікантів, пов'язаних з пізнанням, осмисленням і презентацією світу адресанта слухачем» [7, с. 138]. Н.Д. Арутюнова трактує його як «зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими чинниками; текст, який розглядається в аспекті подій» [5, с. 136]. Ю.Н. Караулов і В.В. Петров висловлюють схожі погляди і характеризують дискурс як складне комунікативне явище, що включає, окрім тексту, ще й екстралінгвістичні фактори (знання о світі, думки, установи, цілі адресата), необхідні для розуміння змісту тексту [15, с. 8]. Таким чином, використання дискурсивного підходу дозволяє виявити сукупність знань, вірувань, уявлень, розумінь, відображених у народних казках.

Водночас слід зазначити, що поняття «дискурс» від часу свого виникнення зазнало певних змін. Якщо на початку 70-х років ХХ ст. дискурс трактували як послідовність мовних актів, зв'язний текст, усна розмовна форма тексту, діалог, група висловлювань, пов'язаних між собою за змістом,

то сучасна лінгвістика дає дискурсу таке визначення – «складне комунікативне явище, що містить крім тексту ще й екстралінгвістичні фактори (знання про світ, думки, настанови, мету адресанта), необхідні для розуміння цього тексту» [11]. Становлячи передовсім мовний потік, мову в її постійному русі, що вбирає в себе все розмаїття історичної епохи, індивідуальних і соціальних особливостей комунікантів та тієї комунікативної ситуації, в якій відбувається спілкування, дискурс стає відображенням національного менталітету й культури (національної, загальної та індивідуальної) у всіх її проявах [36].

Будь-який фольклорний жанр передається за традицією у формі усного дискурсу. Він неминуче зазнає певних змін, щоразу знову створюється в процесі виконання, поки не потрапить у простір автентичного запису. Казкар, що виконав її, був «автором», і в тексті відбився конкретний момент історії. Тому кожен записаний казковий текст є унікальним і неповторним. Конкретне втілення казкового дискурсу демонструє природну мову-імпровізацію в теперішньому часі або таку, що вже мала місце в певний момент у ситуації з учасниками спілкування – оповідачами-інформаторами та збирачами, які фіксують реальне комунікативне використання казкової мови в процесі виконання. Розглядаючи подієвий аспект, реалізацію комунікативного процесу, що належить уже до сфери минулого, дослідники [2, 10] відзначають варіативність фіксованих словесних форм того самого мовотворчого процесу в різних оповідачів і незворотність часу для відновлення втраченої в процесі засвоєння мовної інформації, оскільки існує тенденція до запам'ятовування лише макроструктур сприйнятої інформації, що є складовою частиною казкового дискурсу. Так, до середини XIX ст. незаписані казки Британських островів, що становили близько двох тисяч самостійних сюжетів, на сьогодні вже неможливо відновити [3].

Важливо розглянути поняття «казковий дискурс», який є стрижневим поняттям нашого дослідження. Казковий дискурс, як і сам дискурс, визначається по-різному. Це пов'язано як із складністю і багатозначністю

поняття «дискурс», так і з прагматичними установками авторів. Так, у роботі Ю.В. Мамонової тексти казок розглядається як певний тип дискурсу з метою виявлення провідних концептів англійської побутової казки. Відповідно, казковий дискурс розуміється автором утилітарно, як «джерело культурно-аксіологічної інформації, вираженої лексичними засобами, концептуальна організація яких вивчається» [24, с. 64]. У дисертаційному дослідженні Н.А. Акименко казковий дискурс інтерпретується як «активне середовище реалізації специфічних параметрів категорії казковості, що вербалізується на різних рівнях мовної структури» [2, с. 4]. У роботах О.О. Плахової казковий дискурс визначається як складне лінгвoseміотичне утворення, продукт мовленнєво-мисленнєвого процесу колективної мовної особистості, який реалізується в різножанрових творах народної творчості в сукупності з екстралінгвістичними факторами [32, с. 11-12].

Казковий дискурс подає смислові конотації як такі, що формують його семантичний потенціал, впливають на смислові компоненти та специфікують дискурсивні ситуації. Смислові компоненти є елементами інформаційної системи, яка містить відомості про потенційно можливі казкові ситуації. Учасники ситуації, інакше кажучи інформатори, добираючи необхідні елементи з інформаційної системи, конструюють безпосередньо дискурсивні ситуації [21]

В англійській мові існують 2 терміни для позначення казки: *fairy tale* – чарівна казка і *folk tale* – народна казка [29]. На думку американських і західноєвропейських дослідників, найважливішою властивістю казки як *folk tale* є усна сфера побутування, що є, з одного боку, обумовленим домінуючими у зарубіжній фольклористиці критеріям належності твору до народної культури (ненавмисність створення та усна форма існування), а, з іншого боку, характером розвитку даного жанру на певному етнокультурному ґрунті (R.M. Dorson, A. Dundes, W. Harmon, S.H. Holmans, F.L. Utley). *Folk tale* – це усні розповіді, до яких відносяться легенди, небилиці, історії про собак-примар, фей, привидів, велетнів, демонів,

драконів, відьом, історії про чоловіків і дружин, господарів і слуг [39]. Відповідно термін folk tale використовується відносно різножанрових у традиційному розумінні народних текстів (казок різних видів, місцевих переказів, легенд) і в плані змісту є тотожним казковому дискурсу в його текстовій репрезентації. [32, с. 12].

Розглянемо англійську folk tale більш детально. Англійська казка, як за своїм змістом, так і за своєю структурою відрізняється від слов'янської. Для неї характерна вільніша незакінчена структурно-композиційна організація, яка зближує її з легендою. В англійській казці можуть виявитися фантастичні герої, а також такі сторонні елементи, як лінгвістичні етюди, етнографічні та культурологічні замальовки, уривки з поем, балад і пісень. Міфологічні персонажі грають у ній значну роль порівняно з традиційними казковими істотами, що представляють світ чудес [37].

1.2. Специфіка стилю англомовної казки

1.3. Типологізація казок

В даний час існує два основних види казок: народні і авторські. І народні, і авторські казки у свою чергу можуть бути розділені на казки про тварин, побутові, страшні й чарівні казки. Крім цього авторські казки можуть мати дидактичний, психокорекційні, психотерапевтичний і медитативний характер.

Зупинимося докладніше на кожному з цих видів казок, а також їх вплив на розвиток особистості.

1. Народні казки:

Найбільш древні народні казки в літературознавстві називаються міфами. Міфологія складалася у різних народів у період бронзового століття і початку розкладання первісних відносин. Найдавніша основа міфів і казок - єдність людини і природи. Для нашого далекого предка природа була живою і процес «міфосложення» і «казкотворчества» був пов'язаний з принципом «ожитворення». Саме цей принцип використовують сьогодні, створюючи нові казки.

У народних казках тема краю як кордони між будинком і зовнішнім світом дуже докладно психологічно опрацьована. Навіть з невеликого репертуару казок, відомих сучасному міському молодшому дошкільнику, він може дізнатися, як по-різному можна перетинати цей кордон в залежності від обставин і ступеня готовності головного героя до виходу за межі рідного дому. Залучення дитини до фольклорного розуміння теми краю піднімало його особистий досвід (досвід власних падінь і переступань через край, нестійкість поставлених на краю предметів, обґрунтованість батьківських заборон, пов'язаних з реальним знаходженням дитини на краю чого-небудь), піднімало цей досвід на висоту культурно-символічного узагальнення і додавала цьому поняттю ще й магічний сенс. Такі смислові відтінки здатний вловити дитина старше двох-трьох років - у цьому віці починається активне становлення символічної функції свідомості [12].

Можна виділити загальні для всіх народних казок надзвичайно важливі для нас ідеї:

1. Навколишній світ - живий. У будь-який момент все може заговорити з нами. Це ідея важлива для формування дбайливого і осмисленого відношення до того, що нас оточує. Починаючи від людей, і закінчуючи рослинами і рукотворними речами.

2. Ожилі об'єкти навколишнього світу здатні діяти самостійно, вони мають право на власне життя. Ця ідея важлива для формування почуття прийняття іншого.

3. Поділ добра, зла, перемога добра. Це ідея - важливе для підтримки бадьорості духу та розвитку прагнення до кращого, тобто для морально-етичне розвитку.

4. Найцінніше дістається через випробування, а те, що далось даром, може швидко піти. Ця ідея важлива для формування механізму визначення мети й терпіння.

5. Навколо нас безліч помічників. Але вони приходять на допомогу лише в тому випадку, якщо ми не можемо впоратися із ситуацією або завданням самі. Ця ідея важлива для формування почуття самостійності, а також довіри до навколишнього світу. Наше життя багатогранне, тому сюжети народних казок різноманітні.

2. Казки про тварин:

Діти до 5 років ідентифікують себе з тваринами, намагаються бути схожими на них. Тому, казки про тварин краще всього передадуть маленьким дітям життєвий досвід. Представники тваринного царства знайомі йому або як товариші по іграх, або як промайнули в зоопарку фігури, що вселяють то жах, те замилювання, або як полувоображаємі істоти з незрозумілими властивостями, про які він тільки чув або читав. Може бути, всі вони «сходять» до нього з телевізійного екрану, де в цьому віці навіть реклама випромінює чарівний світ.

3. Побутові казки:

Вони розповідають про мінливості сімейного життя, показують способи вирішення конфліктних ситуацій, формують позицію здорового глузду і здорового почуття гумору по відношенню до незгод, розповідають про маленьких сімейних хитроці. Тому побутові казки незамінні в сімейному консультуванні і при роботі з підлітками, спрямованої на формування образу сімейних відносин.

4. Страшні казки:

Ці казки розповідають про нечисту силу. У сучасній дитячій субкультурі розрізняють також казки - страшилки. Мабуть, тут ми маємо справу з досвідом дитячої самотерапії: багато разів моделюючи і проживаючи тривожну ситуацію в казці, діти звільняються від напруги і набувають нові способи реагування. Що таке страшилка? Це цікавий психологічний матеріал, що дозволяє побачити найпотаємніші куточки світу дітей. Міські страшилки мало «зіпсовані» прямим впливом сучасної культури дорослих і несуть на собі яскраву печатку дитячості: дитячої логіки, дитячих страхів і вікових проблем. Зміст страшних оповідань дуже залежить від культурних і соціальних традицій оточення, в якому росте і виховується дитина. Ці історії у дітей різних країн мають безсумнівні риси подібності в сюжетах, поетичних особливості, манері виконання. Подібність закладено як у загальних фольклорних казкових коренях страшних оповідань, так і в психології маленьких оповідачів і слухачів, в колективного життя яких страшилкам належить особливе місце і значення. Герої страшилки умовні і безіменні. Характери їх не розкриваються, а вчинки майже не мотивуються. Вони просто уособлюють зіткнення сил добра і зла. У страшилки завжди можна знайти персонажів страждають - це члени казкової сім'ї. Саме з героєм-дитиною ототожнює себе оповідач. Різноманітність сюжетів страшилок невелика. Як і в казці, вони монтуються з традиційних смислових цеглинок - мотивів, ситуацій. Практично всі вони ясно несуть на собі печатку психологічних проблем дитинства.

5. Чарівні казки:

Ельконінова Л.І. і Ельконін Б.Д. у своїй роботі вважають, що форма суб'єктності, яка надається у чарівній казці, «закладена» в ній, - це форма ініціативного дії. Тобто, суб'єкт, який заданий в чарівній казці - це суб'єкт, що втілює місце сомою завдання у світі. Його суб'єктність виражається у прийнятті на себе праці та вирішення задачі, турботи і роботи з виконання дії. Це суб'єкт вчинку (в тому сенсі, в якому про це писав М. М. Бахтін), суб'єкт ініціації дії. У казці представлена форма ініціативного ставлення до світу. Ініціація дії - це основна подія, в якому народжується суб'єкт слухання казки. Чарівні казки та близькі до них художні форми часто використовуються в дослідницькій та педагогічній практиці. З їхньою допомогою у дошкільнят намагаються вибудувати бажане «морально-правильна» поведінка.

б. Авторські казки:

Вони більш трепетно, образні, ніж народні. Якщо ми хочемо допомогти пацієнту усвідомити свої внутрішні переживання, ми, напевно, виберемо авторську казку, незважаючи на велику кількість особистісних проєкцій (вони-то і цінні на той момент). Деякі авторські казки формують негативний життєвий сценарій, але він складається в тому випадку, якщо філософський, духовний сенс казки був не зрозумілий (тобто, було домінуюче почуття, яке спричинило за собою вибір певного моменту) [29]. Тоді робота з життєвим сценарієм повинна бути почата з переосмислення філософського змісту казки.

Такий вид авторських казок, як дидактичні казки створюються педагогами для «упаковки» навчального матеріалу. При цьому абстрактні символи (цифри, букви, звуки, арифметичні дії тощо) одушевляються, створюється казковий образ світу, в якому вони живуть. Ці казки можуть розкривати зміст і важливість певних знань. У формі дидактичних казок «подаються» навчальні завдання.

Інший вид казок - психокорекційні - створюються для м'якого впливу на поведінку дитини. Під корекцією тут розуміється «заміщення»

неефективного стилю поведінки на більш продуктивний, а також пояснення дитині сенсу того, що відбувається. Застосування цих казок обмежене за віком (приблизно до 11-13 років) і проблематики (неадекватне, неефективну поведінку).

Створюючи психокорекційні казки, важливо знати приховану причину «поганого» поведінки.

Психокорекційну казку можна просто прочитати дитині, не обговорюючи її. Це дає йому можливість бути наодинці із самим собою і подумати. Якщо дитина хоче, можна обговорити з ним казку, сформулювати «казковий урок», програти її за допомогою ляльок, малюнків, пісочниці, мініатюрних фігурок.

Крім психокорекційних виділяють і психотерапевтичні казки. Однак, враховуючи сферу компетенції психолога, можна розглядати психотерапевтичні та психокорекційні казки як ідентичні. До психотерапевтичних відносять «казки, лікувальні душу». У них розкривається глибинний зміст подій; наводяться історії, допомагають побачити, що відбувається з іншого боку, зі сторони життя духу. Вони не завжди однозначні, не завжди мають «традиційно» щасливий кінець, але завжди глибокі і проникливі. Ці казки часто залишають людину з питанням, що стимулює процес особистісного зростання.

Багато психотерапевтичних казок присвячені проблемам життя і смерті, відношенню до втрат і надбань, повторюваним подіям, любові та шляхи. Ці казки допомагають там, де нам потрібно перейти в область філософії подій і взаємин. Психотерапевтичні казки створюються в процесі пошуку змісту подій і проблемних ситуацій.

Психотерапевтичні казки можуть бути адресовані дітям, якщо потрібно пояснити проблему життя і смерті, у разі психотравми (смерть близької людини, розлучення батьків та інше).

Створюючи ці казки, як правило, клієнта представляють в образі казкового героя, і фантазують, які події могли б з ним статися. Завдання

психолога - допомогти клієнту прийняти ситуацію, розібратися в сенсі того, що відбувається. У залежності від ситуації і стоять психотерапевтичних цілей, можна обговорювати казки або залишити пацієнта у роздумі, виготовляти ляльок і ставити спектаклі.

Медитативні казки створюються для накопичення позитивного образного досвіду, зняття психоемоційного напруження, створення кращих моделей взаємовідносин з навколишнім світом, іншими людьми. Звідси їхня особливість - відсутність конфліктів та злих героїв.

Т.ч. можна прийти до узагальненого поняття казки як найважливішого провідника естетичної життя дитини, особливої реальності світу почуттів, що дозволяє пізнати найскладніші явища дійсності, «згустку людської мудрості, досвіду, результату роботи свідомості і підсвідомості». Незважаючи на те, що єдиної класифікації казок не існує, виділяється два загальних виду казок: авторські та народні, кожен з яких має своє психологічне значення.

Вивчаючи казку, перелічують всі виявлені казкові сюжети, зібравши їх у складені покажчики. Існують декілька жанрових типів фольклорної казки такі як: новелістична, анекдотична казка та небилиця. [30, с. 65]

Новелістичні казки – це казки, які мають однакову із чарівними казками композицію, але мають розходження в якості. У казці цього жанру, відбуваються воістину чарівні події. У новелістичній казці діє трикстер – людина. Він з демократичного середовища, він бореться за справедливість і владу, що йому й вдається.

Анекдотична казка – відрізняється від анекдоту тим, що казка є розгорнутим оповіданням анекдоту.

Небилиці – це казки, побудовані на абсурді, невеликі за обсягом й називаються також формульними казками, тому що вставляються в текст більших казок. Функція цих казок є – захопити глядача майбутньою казкою. [9, с.54]

РОЗДІЛ 2 СПЕЦИФІКА ДИСКУРСУ АНГЛОМОВНОЇ КАЗКИ

2.1. Композиційна побудова англomовної казки

Система образів у народній англійській казці, поряд з міфологічними персонажами, охоплює й реальних історичних осіб, які є невід'ємними героями переказів. В якості таких казкових героїв виступають правителі (Julian the Roman, King Henry 8, King Edward 3, William the Conqueror, Henry 5), нащадки знатних родів, політичні діячі (Sir Richard Whittington, Cardinal Wolsey, Lord Percy, Childe Lambton, Lord Dorsey), відомі чаклунки/чаклуни (Mother Shipton, Merlin), чийі імена в казковому дискурсі відіграють роль культурних і хронологічних маркерів [32].

Аналізуючи композиційну побудову казок, хочеться зазначити, що їх структурні компоненти розташовуються в певній логічній послідовності, що зумовлені причинно-наслідковими зв'язками. Композиція казок представлена традиційною схемою: експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка і заключна частина. Більшість англійських казок — односюжетні, для них характерний закритий тип фіналу, який має експліцитний характер і не викликає у адресата жодних запитань. Розв'язка часто відбувається завдяки діям героїв, а надприродне зберігається у функціях чарівників, магів та інш. Але початковий і фінальний епізоди повинні завжди мати реалістичний характер. Композиція казки збігається з традиційною моделлю розвитку сюжету: події впливають одна з одної, їхня послідовність не порушена. Цей тип розвитку сюжету зустрічається у більшості чарівних казок і відображає багато аспектів європейської культури. Шлях розвитку закінчується зникненням чарівного світу за допомогою особливих фінальних формул, де в кінці герої отримують по заслугах.

Про своєрідність англійських народних казок свідчать заголовки, які «занурюють у суть проблеми, формулюють їх основну дію і висловлюють

ставлення автора до змісту» [38]. За своїм знаковим статусом назви в англійських казках часто співвідносяться із власною назвою. Чимала кількість казок названа за іменами головних героїв. Це антропоніми, що репрезентуються однією дійовою особою: “Tot Tit Tot”, “Lady Godiva”, “Colman Grey”, “Ainsel”, “Mr. Vinegar”, “Lazy Jack”, або кількома. Часто подвійні імена римуються.

Як показує аналіз назв казок, проведений Е.Б. Авраменко, серед них переважають так звані персонажні заголовки, що містять різні відомості про героя: характер людини, тварини або мифічної істоти, сукупність вроджених або набутих якостей, які формують ті чи інші поведінкові риси. У казкових назвах поширені одночленні імена, представлені розмовними варіантами канонічних імен. Найпоширенішими чоловічими іменами в казках виступають такі, як Том, Джек, Гаррі, а жіночими іменами – Енн, Бетті, Мері, Джейн. Поширеними засобами ідентифікації особистості і вказівки соціального статусу є вживання відповідних лексичних одиниць.

Чари в британських казках традиційно пов’язані з представниками «іншого світу», тому в назвах казок часто фігурують імена ельфів, фей, велетнів, відьом, привидів і злих духів. Всі вони є основними героями чарівної казки і відносяться до епохи міфів і зародження казкового жанру. Кельти вірили в потойбічний світ і дійові особи, пов’язані з магією, грали у казках роль «дарувальників» або «чудесних помічників». [1, с. 137].

В англійському казковому епосі живуть королі, принцеси, лорди, наявність яких відображає монархічний лад Великобританії.

Основою художнього світу і світу реального є час і місце дії. Для англійської казки характерне ретельне відтворення топонімічного простору, що знаходиться в межах Сполученого Королівства: графств, розташованих на території Великобританії; областей і районів, розміщених всередині графств. Для топонімічного шару мови (з лексичної точки зору) характерний образний і країнознавчий потенціал, яскраво виражена національно-культурна семантика, оскільки топоніми, з одного боку, позначають конкретні

географічні об'єкти, а з іншого боку, тісно пов'язані з історією та культурою народу. Народні географічні уявлення не завжди збігаються з прийнятими у науці поділом і служать засобом емоційно-естетичного впливу на слухача. [1, с. 137].

Необхідно зазначити, що мова казок має свої певні особливості. Однією з таких лінгвістичних особливостей є усталені ініціальні, медіальні і фінальні формули. Зачин у більшості випадків носить тимчасово невизначений характер. Наприклад, багато англійських казок починаються фразами (Табл. 2.1):

Таблиця 2.1.

Приклади початків англійських казок

Вирази англійською мовою	Українськомовний змістовий аналог
Once upon a time there lived...	Жили були..
Once upon a time, a long while ago, when beasts and fowls could talk, it happened that...	Давним-давно це було, коли ще звірі та птахи вміли говорити
Long, long ago there was...	У старі часи жили-були...
In the days of the great King Arthur	У дні, коли правив король Артур
In the reign of the famous King Edward 3	Під час правління славнозвісного короля Едварда 3
In the reign of the King John	Під час правління короля Джона
Long before Arthur and the Knights of the Round Table reigned in the eastern part of England there was	Давно це було, ще до правління на сході короля Артура та його лицарів круглого столу
There was once a man	Був да не був собі один чоловік
There was once a woman	Ото жила собі баба

Стійкі медіальні формули допомагають переносити героїв через час, простір, служать для розвитку сюжетних ліній. (Табл. 2.2)

**Стійкі медіальні формули, що використовуються у англійських
казках**

He started running as fast as he could go and he ran and ran	Він почав бігти так швидко, як він тільки міг, і він біг, і біг..
A time came	Час прийшов
As the years went on	Роки йшли і шли
The day came round	Прийшов день, коли...
At last on the appointed day	Нарешті в призначений день
And he went one day, he went two days, he went three days	Він йшов день, йшов два, йшов три...
As he travelled far and he traveled fast, and he travelled east and west, north and south	Він подорожував далеко і подорожував швидко, йшов на схід і на захід, на північ і на південь

2.2. Характерні мовні засоби створення імен казкових персонажів

Вказана лише частина підрозділу

Традиційно до мовних засобів, що беруть участь у створенні казкових персонажів, відносять лексико-семантичні, словотворчі, морфологічні, синтаксичні. Вибір автором того чи того засобу, прийому поетики відображає, по-перше, онімні вподобання письменника, по-друге, специфіку казкового сюжету і тип казки (чарівна, побутова, про тварин). Н. В. Мудрова слушно зауважує: “Створюючи літературний твір, письменники часто грають фонетикою, графікою, орфографією, морфологією і граматиною, лексикою і семантикою, синтаксисом, стилістикою і прагматикою, використовують все різноманіття наявних у мові засобів” [6, с. 30]. Текст авторської казки нерідко спрямований на гру, пародіювання, переінтерпретацію відомих казкових сюжетів, переосмислення фольклоронімів і т. ін.

Морфологічні та граматичні засоби. Справжнє дослідження обмежено описом мовних механізмів, що “працюють” на створення художньої образності та стилістичного ефекту казкового тексту. Морфологічними засобами онімної гри вважаємо такі, коли естетичний і стилістичний ефект виникає завдяки обіграванню тих чи тих граматичних форм, розділенню структури словоформи, навмисному порушенню засобів вираження категорій роду, числа та ін.

В англійських казках одним із продуктивних засобів гри з іменем стає прийом розділення структури словоформи, спрямований на актуалізацію чи реактуалізацію імені та створення образності тексту як цілісності: *The BiColoured-Python-Rock-Snake* / Двокольоровий Пітон, Гірський Змій; *Tegumai Bopsulai, and that means, ‘Man-who-does-not-put-his-foot-forward-in-a-hurry* / Тегумай Бопсулай, чоловік-що-й-ноги-швидко-не-переставить; *Teshumai Tewindrow, ‘Lady-who-asks-a-very-many-questions’* / Тешумай Тевіндров, жінка-що-задає-дуже-багато-питань; *Taffimai Metallumai, and that means, ‘Smallperson-without-any-manners-who-ought-to-be-spanked’* / Тафімаї Металумаї, маленька-невихована-дівчинка-яку-треба-відшльопати;

the Elephant-All-theElephant-there-was / Слон-усім-слонам-слон; *Dingo-Yellow-Dog Dingo* / Дінгожовтий-нес-Дінго; *a Slow-Solid Tortoise* / Повільна, поважна Черепаха, *the Beaver-All-the-Beaver-there-was* / Бобер-усім-бобрам-бобер; *the Cow-All-theCow-there-was* / Корова-всім-коровам-корова; *the Turtle-All-the-Turtle-there-was* / Черепаха-всім-черепахам-черепаха; *Rikki-tikki-tavi* / Ріккі-тіккі-таві (Р. Кіплінг). “Розгорнуте” ім’я побудоване з компонентів, які послідовно накопичуються, утворюючи надзвичайно інформативну у семантичному плані онімну конструкцію. Кожний структурний елемент поетоніма набуває значення і приєднується за допомогою дефіса. Багатокомпонентний поетонім є оригінальним за вираженням і цілісним за семантикою, сформованою з кількох сем.

У літературних казках англійською мовою регулярним прийомом утворення поетонімів стає перехід загальної назви у власне ім’я, здійснений за допомогою абсолютної або граматичної онімізації. Зазвичай апелятив, що лежить в основі поетоніма, надає персонажу низку очікуваних читачем семантичних характеристик. Актуалізація апелятивної (дотекстової) семантики дозволяє розцінювати ім’я як “промовисте”. Засобом “чистої” (безафіксної) онімізації утворено такі номінативні одиниці: *Miss Pussy* / Місс Пуссі, *Old Mr. Bunny* / старий Містер Банні, *Old Mr. Rabbit* / старий містер Кролик, *Mother Ladybird* / Мату Сонечко, *the Queen of Hearts* / Королева сердець, *a March Hare* / *the March Hare* (Березневий Засць), *a Dormouse* / *the Dormouse* (Миша), *the Horse* / Кінь, *the Dog* / Собака та ін. У поодиноких випадках спостерігається умисне порушення ефекту ошуканого очікування. Наприклад, перший компонент зоопетоніма Смілий Кріль передбачає сміливу поведінку персонажа, проте герой казки поводить себе як справжній боягуз.

РОЗДІЛ 3 ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ АНГЛОМОВНОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КАЗОК

Вказана лише частина підрозділу

3.1. Порівняння англійської казки з українською

Рис. 3.1. Традиційні засоби мовної виразності в українських казках

Порівняльний аналіз традиційних лексичних засобів мовної виразності в українських і англійських народних казках дозволив нам зробити наступні висновки:

1. Постійні епітети в українських і англійських казках розпадаються на різні семантичні групи. Найбільш поширеними епітетами позитивної оцінки є прикметники "добрий і good, красна - fair, bonnie" негативної оцінки персонажів є "лютий, поганий - cruel, fierce".

2. Аналіз традиційних засобів виразності в українських і англійських народних казках показав, що епітети можуть збігатися за своєю семантикою і стилістичною забарвленістю, а можуть і відрізнятися, в англійській народній казці більше епітетів описують зовнішність, ніж в українській народній казці.

3. Так само в українській казці майже повністю відсутні епітети, які прямо вказують на розміри і зростання героїв.

4. Виключним надбанням української казки є розгорнуті постійні епітети: по коліно руки в сріблі, по груди в золоті, во лбу світлий місяць, з боків часті зірки. Зате для англійських казок характерний прийом накопичення епітетів: beautiful, golden egg, terrible.

5. Також аналіз підтвердив, що порівнянь в англійській казці більше, ніж в українській казці. В англійських народних казках порівняння застосовуються для опису і зовнішності персонажів і їх вчинків, а також можуть описувати якості героїв і їх відносини один з одним. У українській народній казці порівняння тільки і описують зовнішність героїв. Найчастіше за допомогою порівнянь описується зовнішність героїні: eyes as green as grass, lips like cherry, червоніше сонця, ясніше місяця, очі подібні райського світла.

6. Повтори в українських і англійських казках збігаються за якісним складом, але відрізняються за кількісним. Так, в казках повторюються знаменні і службові частини мови, пропозиції, а також пісенні вставки. За допомогою повтору концентрується дія. Акцентується увага на важливих моментах. Широко використовуються тавтологічні повтори. Відмінною особливістю володіють англійські казки, в них повторюються послелогови, на відміну від українських.

Для української казки характерно образий і емоційний прояв почуттів, відхід від повсякденності, для англійської казки - велика конкретність і "реальність" образів, все це знаходить відображення у виборі епітетів, порівнянь і повторів.

Сукупність традиційних мовних засобів українських і англійських казок утворює їх стильову образність і становить поетичну основу стилю. Наявність в мові казок згаданих мовних засобів надає текстам трансляційний потенціал, завдяки чому вони краще запам'ятовуються і піддаються переказу.

Таким чином, вивчення традиційних засобів виразності українських і англійських казок допомагає виявити однакові і різні мовні явища, і отримати дані для теорії художнього перекладу.

3.2. Сучасна специфіка перекладу українських народних казок англійською мовою

3.3. Особливості стилістичних засобів та емоційного забарвлення лексики українських та англомовних казок

Для надання більшої емоційності в українських народних казках часто вживаються тавтологічні звороти:

«Біг-біг, не здогнав» – —*He tried to overtake her [the Fox], but could not*||
(«Котик і Півник» / —*The Cat and the Cock*||);

«Росте той синок й росте – і такий став гарний» – —*The boy grew fast, and soon he became very handsome*|| («Івасик-Телесик» / —*Telesykh*||);

«Довго він думав... та й надумав» – —*He thought it over and decided*||
(«Як собака знайшов собі господаря» / —*How the Dog Found Himself a Master*||);

«Драв-драв та зубами й застряв» – —*He tugged and tugged, and tore with his teeth*|| («Солом'яний бичок» / —*The Straw Ox*||).

ВИСНОВКИ

Отже, підсумуємо. Англomовний казковий дискурс є поширеним видом усної народної творчості, джерелом фольклорної культури, засобом усвідомлення специфіки національного розуміння навколишньої дійсності, духовних цінностей народу, його історії, традицій, вірувань та ідеалів, який реалізується в різножанрових творах народної творчості в сукупності з екстралінгвістичними факторами. Для англійської народної казки характерні:

- Незакінчена структурно-композиційна організація, яка зближує її з легендою;
- Односюжетність із закритим типом фіналу, який має експліцитний характер;
- Традиційна модель розвитку сюжету: події впливають одна з одної, їхня послідовність не порушена;
- Наявність фантастичних героїв та міфологічних персонажів;
- Наявність сторонніх елементів (лінгвістичних етюдів, етнографічних та культурологічних замальовок, уривків з балад/пісень);

Система образів, яка поряд з міфологічними персонажами охоплює й реальних історичних осіб. Казки дуже популярні серед усіх народів світу й відзначаються захоплюючим сюжетом.

Казковий дискурс – це комунікативний процес і результат формування казкових текстів у культурно-історичному та аксіологічному контексті, представлений у взаємодії морфологічних, лексичних, синтаксичних і екстралінгвістичних компонентів комунікації. В казковому дискурсі виразно проявляються сприйняття світу народом, його культура і свідомість. Крізь призму казки чітко простежується картина світу окремого народу.

Проблема перекладу казок пов'язана насамперед з особливостями їх художньої форми, стилістичних засобів та насиченістю тропів і стилістичних

фігур у її структурі. Часто перекладач надає казці національного колориту. Виділяючи у тексті стилістично значущі елементи, перекладач відтворює не їх форму, а функції в тексті перекладу тими засобами цільової мови, які розцінюються як максимально ефективні у певній ситуації.

Художній переклад є інструментом культурного освоєння світу, розширення колективної пам'яті людства, чинником самої культури. Під час перекладу художньої літератури перекладач повинен докладати усіх зусиль, щоб компенсувати брак розуміння мови оригіналу читачем, але при цьому не вносити навмисних змін у текст першотвору задля того, аби зробити його більш зрозумілим та прийнятним для читачів іншомовної версії. Художній переклад обумовлений не лише об'єктивними факторами, але й суб'єктивними

Дослідження показало, що основний прагматичний зміст український народних казок сконцентровано у невід'ємних елементах її композиційної структури, до яких належать елементи рівнів горизонтального та вертикального контекстів – традиційні формули казки та художні засоби.

Загальною особливістю побудови тексту казки є лінійна організація її складників висловлень, що розташовуються в певній логічній послідовності, зумовленій причиново-наслідковими зв'язками. Традиційні формули – невід'ємні структурно-змістові компоненти текстів українських народних казок. Ініціальні формули відіграють провідну роль у стратегії для його інтерпретації. Фінальні формули, найбільш різноманітні за своєю лексикосемантичною структурою, вказують на завершення оповіді та згортання казкової картини світу.

У фіналі англомовних народних казок чітко виступає особистість оповідача: адже він з цього реального світу і його поява в кінці казки ніби переносить слухача / читача зі світу казкового в реальний.

В процесі перекладу англомовних казок українською мовою перекладачі стикаються з багатьма питаннями, котрі необхідно вирішити, щоб донести до читача оригінальну думку автора казки. Тож в результаті

багатьох праць великої кількості фахівців даної сфери, велика кількість людей має змогу читати та розуміти ті думки, які вкладав в казку англомовний автор.

З цього можемо зробити висновок, що основним завданням перекладача є збереження своєрідності народного менталітету, фольклорної особливості, тобто збереження національного колориту англомовних казок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ